

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTEL尼亚

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

PHP i MySQL. Tworzenie stron WWW. Vademecum profesjonalisty. Wydanie trzecie

Autorzy: Luke Welling, Laura Thomson

Tłumaczenie: Paweł Gonera, Daniel Kaczmarek

ISBN: 83-7361-784-1

Tytuł oryginału: [PHP and MySQL
Web Development, 3rd Edition](#)

Format: B5, stron: 912

Tandem PHP i MySQL to niewątpliwie najpopularniejsze i najpowszechniej rozpoznawane narzędzia do tworzenia dynamicznych witryn WWW i aplikacji internetowych. Ich popularność jest wynikiem nie tylko ogromnych możliwości, ale także bezpłatnego dostępu do obu narzędzi. Za pomocą PHP i MySQL tworzone są proste skrypty, mechanizmy zarządzania treścią serwisów WWW, sklepy internetowe i tysiące innych aplikacji. Społeczność programistów korzystających z PHP i MySQL stale się powiększa, a producenci tych narzędzi nieustannie pracują nad ich udoskonalaniem.

„PHP i MySQL. Tworzenie stron WWW. Vademecum profesjonalisty. Wydanie trzecie” to kolejne wydanie bestsellerowego podręcznika opisującego wszystkie aspekty projektowania stron i aplikacji internetowych z wykorzystaniem PHP i MySQL. W trzecim wydaniu książki znaleźć można szczegółowe omówienie możliwości najnowszych wersji obu narzędzi – programowania obiektowego, obsługi wyjątków, biblioteki SimpleXML oraz procedur składowanych. Książka zawiera przykłady demonstrujące wykorzystanie PHP i MySQL do realizacji różnych zadań związanych z funkcjonowaniem dynamicznych witryn WWW. Może to być uwierzytelnianie użytkowników, tworzenie koszyka na zakupy, dynamiczne generowanie obrazków oraz dokumentów w formacie PDF, wysyłanie poczty elektronicznej i zarządzanie nią oraz łączenie się z usługami WWW za pomocą XML-a.

- Podstawy języka PHP w wersji 5.0
- Programowanie obiektowe w PHP
- Praca z MySQL
- Projektowanie bazy danych
- Operacje na danych zgromadzonych w tabelach
- Administrowanie bazą danych
- Projektowanie komercyjnych witryn WWW
- Bezpieczeństwo witryn WWW
- Metody uwierzytelniania użytkowników
- Interakcja aplikacji z serwerem
- Mechanizmy kontroli sesji
- Dynamiczne generowanie grafiki i plików PDF
- Personalizacja witryny
- Korzystanie z usług sieciowych za pomocą protokołu SOAP

Wydawnictwo Helion
ul. Chopina 6
44-100 Gliwice
tel. (32)230-98-63
e-mail: helion@helion.pl

Spis treści

O Autorach.....	21
Wprowadzenie.....	23
Część I Stosowanie PHP	33
Rozdział 1. Podstawowy kurs PHP	35
Zastosowanie PHP	36
Tworzenie przykładowej aplikacji: „Części samochodowe Janka”	36
Formularz zamówienia	36
Przetwarzanie formularza	38
Osadzanie PHP w HTML.....	38
Zastosowanie znaczników PHP	39
Style znaczników PHP.....	40
Instrukcje PHP	40
Odstępy	41
Komentarze.....	41
Dodawanie zawartości dynamicznej	42
Wywoływanie funkcji.....	43
Używanie funkcji date().....	43
Dostęp do zmiennych formularza	44
Zmienne formularza.....	44
Łączenie ciągów	47
Zmienne i ciągi znaków	48
Identyfikatory.....	48
Tworzenie zmiennych zadeklarowanych przez użytkownika.....	49
Przypisywanie wartości zmiennym.....	49
Typy zmiennych.....	49
Typy danych w PHP	50
Siła typu.....	50
Rzutowanie typu	51
Zmienne zmiennych.....	51
Deklarowanie i używanie stałych.....	51
Zasięg zmiennych	52
Używanie operatorów	53
Operatory arytmetyczne.....	54
Operatory ciągów.....	55
Operatory przypisania.....	55
Operatory porównań	57
Operatory logiczne.....	58
Operatory bitowe	59
Pozostałe operatory	59

Stosowanie operatorów: obliczanie sum w formularzu	62
Pierwszeństwo i kolejność: wyznaczanie wartości wyrażeń	63
Zarządzanie zmiennymi	65
Sprawdzanie i ustawianie typów zmiennych	65
Sprawdzanie stanu zmiennej	66
Reinterpretacja zmiennych	67
Implementowanie struktur kontrolujących	67
Podejmowanie decyzji za pomocą instrukcji warunkowych	67
Instrukcja if	67
Bloki kodu	68
Instrukcja else	68
Instrukcja elseif	69
Instrukcja switch	70
Porównanie różnych instrukcji warunkowych	71
Powtarzanie działań przy użyciu iteracji	72
Pętla while	73
Pętla for i foreach	74
Pętla do..while	75
Wylamywanie się ze struktury skryptu	76
Używanie alternatywnych składni struktur sterujących	76
Używanie struktury declare	77
W następnym rozdziale	77
Rozdział 2. Przechowywanie i wyszukiwanie danych	79
Zapisywanie danych do późniejszego użycia	79
Przechowywanie i wyszukiwanie zamówień Janka	80
Przetwarzanie plików	81
Otwieranie pliku	81
Tryby otwarcia pliku	81
Stosowanie funkcji fopen() do otwarcia pliku	82
Otwieranie pliku przez protokół FTP lub HTTP	84
Problemy z otwieraniem plików	85
Zapisywanie danych w pliku	87
Parametry funkcji fwrite()	88
Formaty plików	88
Zamykanie pliku	89
Odczyt z pliku	91
Otwieranie pliku w celu odczytu — fopen()	92
Wiedzieć, kiedy przestać — feof()	92
Odczytywanie pliku wiersz po wierszu — fgets(), fgetss() i fgetcsvg()	92
Odczyt całego pliku — readfile(), fpassthru(), file()	93
Odczyt pojedynczego znaku — fgetc()	94
Odczytywanie zadanej długości — fread()	95
Inne przydatne funkcje plikowe	95
Sprawdzanie istnienia pliku — file_exists()	95
Określanie wielkości pliku — filesize()	96
Kasowanie pliku — unlink()	96
Poruszanie się wewnątrz pliku — rewind(), fseek() i ftell()	96
Blokowanie pliku	97
Lepszy sposób obróbki danych — systemy zarządzania bazami danych	99
Problemy związane ze stosowaniem plików jednorodnych	99
Jak RDBMS rozwiązują powyższe problemy?	99
Propozycje dalszych lektur	100
W następnym rozdziale	100

Rozdział 3.	Stosowanie tablic	101
	Czym są tablice?	101
	Tablice indeksowane numerycznie	102
	Inicjowanie tablic indeksowanych numerycznie	102
	Dostęp do zawartości tablicy	103
	Dostęp do tablic przy zastosowaniu pętli	104
	Tablice z innymi indeksami	105
	Inicjowanie tablicy	105
	Dostęp do elementów tablicy	105
	Stosowanie pętli	105
	Operatory tablicowe	107
	Tablice wielowymiarowe	108
	Sortowanie tablic	112
	Stosowanie funkcji sort()	112
	Stosowanie funkcji asort() i ksort() do porządkowania tablic	112
	Sortowanie odwrotne	113
	Sortowanie tablic wielowymiarowych	113
	Typy sortowań definiowane przez użytkownika	113
	Odwrotne sortowanie zdefiniowane przez użytkownika	115
	Zmiany kolejności elementów w tablicach	115
	Stosowanie funkcji shuffle()	116
	Stosowanie funkcji array_reverse()	117
	Ładowanie tablic z plików	118
	Wykonywanie innych działań na tablicach	121
	Poruszanie się wewnątrz tablicy — funkcje each(), current(), reset(), end(), next(), pos() i prev()	121
	Dołączanie dowolnej funkcji do każdego elementu tablicy — funkcja array_walk()	122
	Liczenie elementów tablicy: count(), sizeof() i array_count_values()	123
	Konwersja tablic na zmienne skalarne — funkcja extract()	124
	Propozycje dalszych lektur	125
	W następnym rozdziale	125
Rozdział 4.	Manipulowanie ciągami i wyrażenia regularne	127
	Przykładowa aplikacja — Inteligentny Formularz Pocztowy	127
	Formatowanie ciągów — funkcje chop(), ltrim() i trim()	129
	Przycinanie ciągów — funkcje chop(), ltrim() i trim()	130
	Formatowanie ciągów w celu ich prezentacji	130
	Formatowanie ciągów do przechowania — funkcje addslashes() i stripslashes()	134
	Łączenie i rozdzielanie ciągów za pomocą funkcji ciągów	135
	Stosowanie funkcji explode(), implode() i join()	136
	Stosowanie funkcji strtok()	136
	Stosowanie funkcji substr()	137
	Porównywanie ciągów	138
	Porządkowanie ciągów — funkcje strcmp(), strcasecmp() i strnatcmp()	138
	Sprawdzanie długości ciągu za pomocą funkcji strlen()	139
	Dopasowywanie i zamiana podciągów za pomocą funkcji ciągów	139
	Znajdowanie ciągów w ciągach — funkcje strstr(), strchr(), strrchr() i stristr()	140
	Odnajdywanie pozycji podciągu — funkcje strpos() i strrpos()	140
	Zamiana podciągów — funkcje str_replace() i substr_replace()	141
	Wprowadzenie do wyrażeń regularnych	142
	Podstawy	143
	Zbiory i klasy znaków	143
	Powtarzalność	145
	Podwyrażenia	145

	Podwyrażenia policzalne	145
	Kotwiczenie na początku lub na końcu ciągu	145
	Rozgałęzianie.....	146
	Dopasowywanie specjalnych znaków literowych.....	146
	Podsumowanie znaków specjalnych.....	146
	Umieszczanie wszystkiego razem (Inteligentny Formularz).....	147
	Odnajdywanie podciągów za pomocą wyrażeń regularnych.....	148
	Zamiana podciągów za pomocą wyrażeń regularnych.....	149
	Rozdzielanie ciągów za pomocą wyrażeń regularnych	149
	Porównanie funkcji ciągów i funkcji wyrażeń regularnych	150
	Propozycje dalszych lektur	150
	W następnym rozdziale	150
Rozdział 5.	Ponowne wykorzystanie kodu i tworzenie funkcji.....	151
	Ponowne stosowanie kodu.....	151
	Koszt.....	152
	Niezawodność.....	152
	Spójność	152
	Stosowanie funkcji require() i include()	152
	Funkcja require()	153
	Rozszerzenia plików i require()	154
	Znaczniki PHP i require().....	154
	Stosowanie require() w szablonach stron WWW.....	154
	Stosowanie funkcji include()	159
	Stosowanie funkcji require_once() i include_once().....	159
	Stosowanie opcji auto_prepend_file i auto_append_file	159
	Stosowanie funkcji w PHP.....	160
	Wywoływanie funkcji.....	160
	Wywołanie niezdefiniowanej funkcji	162
	Wielkość liter a nazwy funkcji.....	163
	Dlaczego powinno się definiować własne funkcje?	163
	Podstawowa struktura funkcji.....	164
	Nadawanie nazwy funkcji.....	165
	Parametry	166
	Zasięg.....	168
	Przekazanie przez referencję czy przekazanie przez wartość?	170
	Powrót z funkcji.....	171
	Zwracanie wartości przez funkcje.....	172
	Bloki kodu	173
	Implementacja rekurencji.....	174
	Propozycje dalszych lektur	176
	W następnym rozdziale.....	176
Rozdział 6.	Obiektowy PHP	177
	Koncepcje programowania obiektowego	178
	Klasy i obiekty.....	178
	Polimorfizm.....	179
	Dziedziczenie.....	180
	Tworzenie klas, atrybutów i operacji w PHP	180
	Struktura klasy	180
	Konstruktory	181
	Destruktry	181
	Tworzenie egzemplarzy	182
	Stosowanie atrybutów klasy.....	182
	Kontrolowanie dostępu przy użyciu private i public.....	184

Wywoływanie operacji klas	185
Implementacja dziedziczenia w PHP	186
Kontrolowanie widoczności w trakcie dziedziczenia przy użyciu <code>private</code> i <code>protected</code>	187
Unieważnianie	188
Zapobieganie dziedziczeniu i unieważnianiu przy użyciu <code>final</code>	190
Wielodziedziczenie	190
Implementowanie interfejsów	191
Tworzenie klas	192
Tworzenie kodu dla własnej klasy	193
Zaawansowane i nowe mechanizmy obiektowe w PHP5	200
PHP4 a PHP5	200
Używanie stałych klasowych	201
Implementowanie metod statycznych	201
Sprawdzanie typu klasy i wskazywanie typu	201
Klonowanie obiektów	202
Używanie klas abstrakcyjnych	203
Przeciążanie metod przy użyciu <code>__call()</code>	203
Używanie metody <code>__autoload()</code>	204
Implementowanie iteratorów i iteracji	205
Przekształcanie klas w łańcuchy znaków	207
Używanie API Reflection	207
W następnym rozdziale	208
Rozdział 7. Obsługa wyjątków	209
Koncepcja obsługi wyjątków	209
Klasa <code>Exception</code>	211
Wyjątki definiowane przez użytkownika	212
Wyjątki w Częściach samochodowych Janka	214
Wyjątki i inne mechanizmy obsługi błędów w PHP	217
Propozycje dalszych lektur	218
W następnym rozdziale	218
Część II Stosowanie MySQL	219
Rozdział 8. Projektowanie internetowej bazy danych	221
Koncepcje relacyjnych baz danych	222
Tabele	222
Kolumny	222
Wiersze	223
Wartości	223
Klucze	223
Schematy	224
Relacje	224
Jak zaprojektować internetową bazę danych?	225
Określ obiekty świata realnego, których model chcesz wykonać	225
Unikaj przechowywania redundantnych danych	226
Zapisuj atomowe wartości kolumn	228
Dobierz właściwe klucze	228
Pomyśl o zapytaniach, które zadasz bazie	229
Unikaj tworzenia tabel z wieloma pustymi polami	229
Typy tabel — podsumowanie	230
Architektura internetowej bazy danych	230
Architektura	230
Propozycje dalszych lektur	232
W następnym rozdziale	232

Rozdział 9. Tworzenie internetowej bazy danych	233
Użytkowanie monitora MySQL	235
Logowanie się do serwera MySQL	235
Tworzenie baz i rejestrowanie użytkowników	237
Tworzenie bazy danych	237
Definiowanie użytkowników i przywilejów	237
Wprowadzenie do systemu przywilejów MySQL	237
Zasada najmniejszego przywileju	238
Rejestrowanie użytkowników: polecenie GRANT	238
Typy i poziomy przywilejów	240
Polecenie REVOKE	242
Przykłady użycia poleceń GRANT i REVOKE	242
Rejestrowanie użytkownika łączącego się z Internetu	243
Wylogowanie się użytkownika root	244
Używanie odpowiedniej bazy danych	244
Tworzenie tabel bazy danych	244
Znaczenie dodatkowych atrybutów kolumn	246
Typy kolumn	246
Rzut oka na bazę danych — polecenia SHOW i DESCRIBE	249
Tworzenie indeksów	249
Uwaga na temat typów tabel	250
Identyfikatory MySQL	250
Wybór typów danych w kolumnach	251
Typy liczbowe	252
Propozycje dalszych lektur	256
W następnym rozdziale	256
Rozdział 10. Praca z bazą danych MySQL	257
Czym jest SQL?	257
Zapisywanie danych do bazy	258
Wyszukiwanie danych w bazie	260
Wyszukiwanie danych spełniających określone kryteria	262
Wyszukiwanie danych w wielu tabelach	263
Szeregowanie danych w określonym porządku	269
Grupowanie i agregowanie danych	269
Wskazanie wierszy, które mają być wyświetlone	271
Używanie podzapytań	272
Dokonywanie zmian rekordów w bazie danych	274
Zmiana struktury istniejących tabel	275
Usuwanie rekordów z bazy danych	277
Usuwanie tabel	278
Usuwanie całych baz danych	278
Propozycje dalszych lektur	278
W następnym rozdziale	278
Rozdział 11. Łączenie się z bazą MySQL za pomocą PHP	279
Jak działa internetowa baza danych?	280
Wykonywanie zapytań do bazy danych z poziomu strony WWW	282
Sprawdzenie poprawności wpisanych danych	283
Ustanawianie połączenia z bazą danych	284
Wybór właściwej bazy danych	286
Wysyłanie zapytań do bazy danych	286
Odczytywanie rezultatów zapytań	287
Zamykanie połączenia z bazą danych	288
Wstawianie nowych danych do bazy	288

Używanie instrukcji przygotowywanych	292
Używanie innych interfejsów bazodanowych PHP	293
Stosowanie ogólnego interfejsu bazodanowego: PEAR DB	294
Propozycje dalszych lektur	297
W następnym rozdziale	297

Rozdział 12. Administrowanie MySQL dla zaawansowanych299

Szczegóły systemu przywilejów	299
Tabela user	300
Tabele db i host	302
Tabele tables_priv i columns_priv	302
Kontrola dostępu: w jaki sposób MySQL używa tabel przywilejów	304
Zmiana przywilejów: kiedy zmiany zostaną uwzględnione?	305
Ochrona bazy danych	305
MySQL z perspektywy systemu operacyjnego	305
Hasła	306
Przywileje użytkowników	307
MySQL i Internet	307
Uzyskiwanie szczegółowych informacji o bazie danych	308
Uzyskiwanie informacji poleceniem SHOW	308
Uzyskiwanie informacji o kolumnach za pomocą polecenia DESCRIBE	310
Jak wykonywane są zapytania: polecenie EXPLAIN	311
Przyspieszanie wykonania zapytań za pomocą indeksów	315
Optymalizowanie bazy danych	316
Optymalizacja projektu bazy danych	316
Przywileje	316
Optymalizacja tabel	316
Stosowanie indeksów	317
Używanie wartości domyślnych	317
Więcej wskazówek	317
Tworzenie kopii zapasowej bazy danych MySQL	317
Przywracanie bazy danych MySQL	318
Implementowanie replikacji	318
Konfigurowanie serwera nadrzędnego	319
Transfer danych początkowych	320
Konfigurowanie odbiorcy lub odbiorców	321
Propozycje dalszych lektur	321
W następnym rozdziale	321

Rozdział 13. Zaawansowane programowanie w MySQL323

Instrukcja LOAD DATA INFILE	323
Maszyny zapisu	324
Transakcje	325
Definicje dotyczące transakcji	325
Użycie transakcji w InnoDB	326
Klucze obce	327
Procedury składowane	328
Prosty przykład	329
Zmienne lokalne	331
Kursory i struktury sterujące	332
Propozycje dalszych lektur	335
W następnym rozdziale	335

Część III E-commerce i bezpieczeństwo337

Rozdział 14. Komercyjne witryny internetowe.....339

Co chcemy osiągnąć?.....	339
Rodzaje komercyjnych stron WWW.....	339
Publikowanie informacji w broszurach internetowych	340
Przyjmowanie zamówień na produkty i usługi	343
Dostarczanie usług lub wyrobów mających postać cyfrową.....	348
Zwiększanie wartości produktów i usług.....	348
Ograniczanie kosztów	349
Ryzyko i zagrożenia.....	350
Crackerzy.....	350
Przyciągnięcie niewystarczającej liczby klientów	351
Awarie sprzętu komputerowego	351
Awarie sieci elektrycznych, komunikacyjnych i komputerowych oraz systemu wysyłkowego	351
Silna konkurencja	352
Błędy w oprogramowaniu.....	352
Zmiany polityki rządowej.....	352
Ograniczenie pojemności systemów	353
Wybór strategii.....	353
W następnym rozdziale	353

Rozdział 15. Bezpieczeństwo komercyjnych stron WWW355

Jaką wagę mają posiadane przez nas informacje?.....	356
Zagrożenia bezpieczeństwa.....	356
Ujawnienie informacji poufnych	357
Utrata lub zniszczenie danych.....	359
Modyfikacje danych	360
Blokada usługi	361
Błędy w oprogramowaniu.....	362
Zaprzeczenie korzystania z usługi	363
Użyteczność, wydajność, koszty i bezpieczeństwo.....	364
Opracowanie polityki bezpieczeństwa	364
Zasady uwierzytelniania	365
Wykorzystanie mechanizmu uwierzytelniania.....	366
Podstawy szyfrowania.....	367
Szyfrowanie z kluczem prywatnym	368
Szyfrowanie z kluczem publicznym.....	369
Podpis cyfrowy	370
Certyfikaty cyfrowe	371
Bezpieczne serwery WWW	372
Monitorowanie i zapisywanie zdarzeń.....	373
Zapory sieciowe.....	374
Tworzenie kopii zapasowych.....	374
Tworzenie kopii zapasowych zwykłych plików	375
Tworzenie kopii zapasowych i odzyskiwanie baz danych MySQL	375
Bezpieczeństwo fizyczne	375
W następnym rozdziale	376

Rozdział 16. Uwierzytelnianie przy użyciu PHP i MySQL.....377

Identyfikacja użytkowników	377
Implementacja kontroli dostępu.....	378
Przechowywanie haseł dostępu.....	381
Szyfrowanie haseł	383
Zastrzeżenie więcej niż jednej strony	385

Podstawowa metoda uwierzytelniania	386
Wykorzystanie podstawowej metody uwierzytelniania w PHP	387
Wykorzystanie podstawowej metody uwierzytelniania na serwerze Apache przy użyciu plików .htaccess	389
Wykorzystanie podstawowej metody uwierzytelniania na serwerze IIS	393
Wykorzystanie modułu mod_auth_mysql do celów uwierzytelniania	395
Instalacja modułu mod_auth_mysql	395
Zadziałało?	396
Praca z mod_auth_mysql	396
Implementacja własnej metody uwierzytelniania	397
Propozycje dalszych lektur	398
W następnym rozdziale	398
Rozdział 17. Zabezpieczanie transakcji przy użyciu PHP i MySQL	399
Zapewnienie bezpieczeństwa transakcji	399
Komputer użytkownika	400
Internet	402
System docelowy	403
Wykorzystanie protokołu Secure Sockets Layer (SSL)	404
Kontrola danych pochodzących od użytkownika	407
Bezpieczne przechowywanie danych	408
Ustalanie, czy powinno się przechowywać numery kart kredytowych	410
Szyfrowanie danych w PHP	410
Propozycje dalszych lektur	419
W następnej części	419
Część IV Zaawansowane techniki PHP	421
Rozdział 18. Interakcja z systemem plików i serwerem	423
Wprowadzenie do wysyłania plików	423
Kod HTML służący do wysyłania plików	424
Uwaga na temat bezpieczeństwa	425
Tworzenie PHP obsługującego plik	425
Najczęściej spotykane problemy	429
Stosowanie funkcji katalogowych	430
Odczyt z katalogów	430
Otrzymywanie informacji na temat aktualnego katalogu	432
Tworzenie i usuwanie katalogów	432
Interakcja z systemem plików	433
Otrzymywanie informacji o pliku	433
Zmiana właściwości pliku	435
Tworzenie, usuwanie i przenoszenie plików	436
Stosowanie funkcji uruchamiających programy	437
Interakcja ze środowiskiem: funkcje getenv() i putenv()	439
Propozycje dalszych lektur	440
W następnym rozdziale	440
Rozdział 19. Stosowanie funkcji sieci i protokołu	441
Przegląd protokołów	441
Wysyłanie i odczytywanie poczty elektronicznej	442
Korzystanie z innych usług WWW	442
Stosowanie funkcji połączeń sieciowych	446

Korzystanie z FTP.....	450
Stosowanie FTP w celu utworzenia kopii bezpieczeństwa lub kopii lustrzanej pliku	450
Wysyłanie plików	456
Unikanie przekroczenia dopuszczalnego czasu	457
Stosowanie innych funkcji FTP	457
Propozycje dalszych lektur	458
W następnym rozdziale	458
Rozdział 20. Zarządzanie datą i czasem.....	459
Uzyskiwanie informacji o dacie i czasie w PHP	459
Stosowanie funkcji date()	459
Obsługa znaczników czasu Uniksa	461
Stosowanie funkcji getdate().....	462
Sprawdzanie poprawności dat.....	463
Konwersja pomiędzy formatami daty PHP i MySQL	464
Obliczanie dat w PHP	465
Obliczanie dat w MySQL.....	466
Stosowanie mikrosekund	468
Stosowanie funkcji kalendarzowych	468
Propozycje dalszych lektur	469
W następnym rozdziale	469
Rozdział 21. Generowanie obrazków.....	471
Konfigurowanie obsługi obrazków w PHP	472
Formaty obrazków	473
JPEG.....	473
PNG	473
WBMP	474
GIF.....	474
Tworzenie obrazków	475
Tworzenie kadru obrazka.....	476
Rysowanie lub umieszczanie tekstu w obrazku	476
Wyświetlanie ostatecznej grafiki	478
Końcowe czynności porządkujące.....	479
Stosowanie automatycznie generowanych obrazków na innych stronach.....	480
Stosowanie tekstu i czcionek do tworzenia obrazków.....	480
Konfiguracja podstawowego kadru	484
Dopasowanie tekstu do przycisku.....	484
Nadawanie tekstowi odpowiedniej pozycji.....	487
Wpisywanie tekstu do przycisku.....	488
Etap końcowy	488
Rysowanie figur i wykresów danych	488
Inne funkcje obrazków.....	495
Propozycje dalszych lektur	496
W następnym rozdziale	496
Rozdział 22. Stosowanie kontroli sesji w PHP	497
Czym jest kontrola sesji?	497
Podstawowa zasada działania sesji	498
Czym jest cookie?.....	498
Konfiguracja cookies w PHP	498
Stosowanie cookies w sesji.....	499
Przechowywanie identyfikatora sesji.....	500

Implementacja prostych sesji	500
Rozpoczynanie sesji.....	500
Zgłaszanie zmiennych sesji.....	501
Stosowanie zmiennych sesji	501
Usuwanie zmiennych i niszczenie sesji	502
Przykład prostej sesji	502
Konfiguracja kontroli sesji.....	504
Implementacja uwierzytelniania w kontroli sesji	505
Propozycje dalszych lektur	511
W następnym rozdziale.....	511
Rozdział 23. Inne przydatne własności.....	513
Stosowanie magicznych cudzysłowów	513
Wykonywanie ciągów — funkcja eval().....	514
Zakończenie wykonania — die i exit.....	515
Serializacja zmiennych i obiektów.....	516
Pobieranie informacji na temat środowiska PHP	517
Uzyskiwanie informacji na temat załadowanych rozszerzeń.....	517
Identyfikacja właściciela skryptu.....	518
Uzyskiwanie informacji na temat daty modyfikacji skryptu.....	518
Dynamiczne dodawanie rozszerzeń	518
Czasowa zmiana środowiska wykonawczego	519
Podświetlanie źródeł	520
Używanie PHP w wierszu poleceń.....	520
W następnej części.....	521
Część V Tworzenie praktycznych projektów PHP i MySQL	523
Rozdział 24. Stosowanie PHP i MySQL w dużych projektach.....	525
Zastosowanie inżynierii oprogramowania w tworzeniu aplikacji WWW	526
Planowanie i prowadzenie projektu aplikacji WWW.....	526
Ponowne stosowanie kodu.....	527
Tworzenie kodu łatwego w utrzymaniu	528
Standardy kodowania.....	528
Dzielenie kodu.....	531
Stosowanie standardowej struktury katalogów	532
Dokumentacja i dzielenie wewnętrznych funkcji	532
Implementacja kontroli wersji.....	533
Wybór środowiska programistycznego	534
Dokumentacja projektów	534
Prototypowanie	535
Oddzielanie logiki i zawartości.....	536
Optymalizacja kodu	537
Stosowanie prostych optymalizacji.....	537
Stosowanie produktów firmy Zend.....	538
Testowanie.....	538
Propozycje dalszych lektur	540
W następnym rozdziale.....	540
Rozdział 25. Usuwanie błędów	541
Błędy programistyczne	541
Błędy składni	542
Błędy wykonania	543
Błędy logiczne	548

Pomoc w usuwaniu błędów w zmiennych.....	550
Poziomy zgłaszania błędów	552
Zmiana ustawień zgłaszania błędów	553
Wyzwalanie własnych błędów	554
Elegancka obsługa błędów.....	555
W następnym rozdziale	557
Rozdział 26. Tworzenie uwierzytelniania użytkowników i personalizacji	559
Problem.....	559
Składniki rozwiązania	560
Identyfikacja użytkownika i personalizacja	560
Przechowywanie zakładek	561
Rekomendowanie zakładek	561
Przegląd rozwiązania	561
Implementacja bazy danych.....	563
Implementacja podstawowej witryny	565
Implementacja uwierzytelniania użytkowników	567
Rejestracja	567
Logowanie	573
Wylogowanie.....	576
Zmiana hasła	577
Ustawianie zapomnianych haseł	579
Implementacja przechowywania i odczytywania zakładek	584
Dodawanie zakładek	584
Wyświetlanie zakładek	586
Usuwanie zakładek	587
Implementacja rekomendacji	589
Rozwijanie projektu i możliwe rozszerzenia.....	592
W następnym rozdziale	592
Rozdział 27. Tworzenie koszyka na zakupy	593
Problem.....	593
Składniki rozwiązania	594
Tworzenie katalogu online.....	594
Śledzenie zakupów użytkownika podczas przeglądania.....	594
Implementacja systemu płatności	594
Interfejs administratora	595
Przegląd rozwiązania	595
Implementacja bazy danych.....	599
Implementacja katalogu online	601
Przedstawianie kategorii	603
Wyświetlanie książek danej kategorii.....	605
Przedstawianie szczegółowych danych książki	607
Implementacja koszyka na zakupy.....	608
Stosowanie skryptu pokaz_kosz.php	608
Podgląd koszyka	611
Dodawanie produktów do koszyka	614
Zapisywanie uaktualnionego koszyka.....	615
Wyświetlanie podsumowania w pasku nagłówka	616
Pobyt w kasie.....	616
Implementacja płatności	622
Implementacja interfejsu administratora	624
Rozwijanie projektu	631
Zastosowanie istniejącego systemu.....	632
W następnym rozdziale	632

Rozdział 28. Tworzenie systemu zarządzania zawartością	633
Problem.....	633
Wymagania systemu	634
Istniejące systemy	634
Edycja zawartości	634
Umieszczanie zawartości w systemie	635
Bazy danych czy pliki?	636
Struktura dokumentu	636
Stosowanie metadanych.....	636
Formatowanie danych wyjściowych	637
Projekt/przegląd rozwiązania	638
Projektowanie bazy danych.....	639
Implementacja systemu zarządzania zawartością.....	641
Fronton systemu.....	641
Wnętrze systemu.....	648
Wyszukiwanie.....	656
Ekran redaktora naczelnego.....	659
Rozwijanie projektu	661
W następnym rozdziale.....	661
 Rozdział 29. Tworzenie serwisu poczty elektronicznej opartego na WWW	 663
Problem.....	663
Składniki rozwiązania	664
Przegląd rozwiązania	666
Konfiguracja bazy danych.....	667
Architektura skryptu	669
Logowanie i wylogowanie	674
Konfiguracja kont	677
Tworzenie nowego konta.....	679
Modyfikacja istniejącego konta	681
Usuwanie konta	681
Odczytywanie poczty.....	682
Wybór konta	682
Przeglądanie zawartości skrzynki	684
Odczytywanie wiadomości pocztowych	687
Przeglądanie nagłówków wiadomości	690
Usuwanie wiadomości	690
Wysyłanie wiadomości	692
Wysyłanie nowej wiadomości	692
Odpowiadanie i przekazywanie poczty.....	694
Rozwijanie projektu	695
W następnym rozdziale.....	696
 Rozdział 30. Tworzenie menedżera list pocztowych.....	 697
Problem.....	697
Składniki rozwiązania	698
Konfiguracja bazy danych list i abonentów	698
Wysyłanie plików	699
Wysyłanie wiadomości z załącznikami.....	699
Przegląd rozwiązania	699
Konfiguracja bazy danych.....	701
Architektura skryptu	704
Implementacja logowania	711
Tworzenie nowego konta.....	711
Logowanie	714

Implementacja funkcji użytkownika	716
Przeglądanie list	717
Przeglądanie informacji na temat listy	721
Przeglądanie archiwum listy	723
Zapisywanie i wypisywanie	724
Zmiana konfiguracji konta	726
Zmiana hasła	726
Wylogowanie	728
Implementacja funkcji administratora	728
Tworzenie nowej listy	729
Wysyłanie nowych wiadomości	731
Obsługa wysyłania wielu plików	734
Podgląd wiadomości	737
Rozsyłanie wiadomości	738
Rozwijanie projektu	744
W następnym rozdziale	745
Rozdział 31. Tworzenie forum WWW	747
Problem	747
Składniki rozwiązania	748
Przegląd rozwiązania	749
Projektowanie bazy danych	751
Przeglądanie drzewa artykułów	753
Rozwijanie i zwiżanie	755
Wyświetlanie artykułów	758
Korzystanie z klasy wezeł_drzewa	759
Przeglądanie pojedynczych artykułów	765
Dodawanie nowych artykułów	767
Rozszerzenia	773
Wykorzystanie istniejącego systemu	773
W następnym rozdziale	774
Rozdział 32. Tworzenie dokumentów spersonalizowanych w formacie PDF	775
Problem	775
Ocena formatów dokumentów	776
Składniki rozwiązania	780
System pytań i odpowiedzi	781
Oprogramowanie generujące dokumenty	781
Przegląd rozwiązania	784
Zadawanie pytań	785
Ocena odpowiedzi	786
Tworzenie certyfikatu RTF	789
Tworzenie certyfikatu PDF z szablonu	792
Generowanie dokumentu PDF za pomocą PDFlib	795
Skrypt „Witaj świecie” dla PDFlib	796
Tworzenie certyfikatu za pomocą PDFlib	800
Problemy związane z nagłówkami	807
Rozwijanie projektu	807
Propozycje dalszych lektur	807
W następnym rozdziale	808
Rozdział 33. Korzystanie z usług sieciowych za pomocą XML i SOAP	809
Problem	809
Podstawy XML	810
Podstawy usług sieciowych	814

Składniki rozwiązania	816
Konstrukcja koszyka na zakupy	816
Korzystanie z interfejsu usług sieciowych Amazon.com	816
Wczytywanie dokumentów XML	817
Korzystanie z SOAP za pomocą PHP	817
Buforowanie	818
Opis rozwiązania	818
Aplikacja główna	821
Wyświetlanie listy książek z danej kategorii	827
Tworzenie obiektu klasy WynikiWyszukiwania	829
Korzystanie z REST/przesyłania dokumentów XML	835
Korzystanie z protokołu SOAP	840
Buforowanie danych	841
Konstrukcja koszyka na zakupy	843
Przejsie do kasy na witrynie Amazon.com	846
Instalacja kodu źródłowego	847
Kierunki rozwoju	847
Literatura	848

Dodatki849

Dodatek A Instalacja PHP i MySQL851

Uruchamianie PHP jako CGI lub modułu serwera	852
Instalacja Apache, PHP i MySQL w systemie UNIX	852
Instalacja przy użyciu binariów	852
Instalacja przy użyciu kodów źródłowych	853
Plik httpd.conf — informacje końcowe	859
Czy obsługa PHP działa poprawnie?	860
Czy SSL działa poprawnie?	861
Instalacja Apache, PHP i MySQL w systemie Windows	862
Instalacja MySQL w systemie Windows	862
Instalacja serwera Apache w systemie Windows	866
Instalacja PHP w systemie Windows	868
Instalowanie PEAR	871
Inne konfiguracje	872

Dodatek B Zasoby internetowe.....873

Zasoby poświęcone PHP	873
Zasoby poświęcone MySQL i SQL	875
Zasoby poświęcone serwerowi Apache	876
Zasoby poświęcone tworzeniu stron WWW	876

Skorowidz877

Rozdział 9.

Tworzenie internetowej bazy danych

W rozdziale tym przedstawimy sposób tworzenia bazy danych MySQL, przeznaczonej do udostępniania na stronach WWW.

W tym rozdziale zostaną poruszone następujące zagadnienia:

- tworzenie bazy danych,
- definiowanie użytkowników i przywilejów,
- wprowadzenie do systemu przywilejów,
- tworzenie tabel bazy danych,
- tworzenie indeksów,
- wybieranie typów kolumn w MySQL.

Również i w tym rozdziale posłużymy się znanym już przykładem księgarni internetowej „Książkorama”. Przypomnijmy schemat jej bazy danych:

Klienci(KlientID, Nazwisko, Adres, Miejscowosc)

Zamowienia (ZamowienieID, KlientID, Wartosc, Data)

Ksiazki (ISBN, Autor, Tytuł, Cena)

Pozycje_zamowione (ZamowienieID, ISBN, Ilosc)

Recenzje_ksiazek (ISBN, Recenzja)

Należy również przypomnieć, iż nazwy pól będących kluczami podstawowymi są podkreślone linią ciągłą, a nazwy pól będących kluczami obcymi — linią przerywaną.

W celu przeanalizowania materiału zawartego w tym rozdziale należy zapewnić sobie dostęp do serwera MySQL, co oznacza, że:

- Trzeba przeprowadzić instalację MySQL na serwerze WWW, obejmującą następujące czynności:
 - instalację plików,
 - rejestrację użytkownika na serwerze MySQL,

- zdefiniowanie odpowiedniej ścieżki dostępu,
- w razie konieczności uruchomienie aplikacji `mysql_install_db`,
- określenie hasła administratora,
- usunięcie użytkownika anonimowego,
- uruchomienie serwera MySQL po raz pierwszy i skonfigurowanie go w taki sposób, by uruchamiał się automatycznie.

Po wykonaniu wymienionych czynności można przystąpić do lektury tego rozdziału. Jeśli jednak instalacja nie powiodła się, należy kierować się instrukcjami zawartymi w dodatku A.

Ewentualne błędy, które mogą wystąpić w trakcie wykonywania czynności opisywanych w tym rozdziale, spowodowane będą prawdopodobnie nieprawidłową pracą serwera MySQL. W takim przypadku należy ponownie przeanalizować czynności opisane powyżej oraz przedstawione w dodatku A w celu upewnienia się, iż MySQL został prawidłowo zainstalowany.

- Należy zapewnić sobie dostęp do serwera MySQL zainstalowanego na komputerze znajdującym się w miejscu pracy czytelnika, udostępnianego przez dostawcę usług internetowych na zdalnym komputerze itp.

W takim przypadku wykonanie zawartych w tym rozdziale przykładów lub utworzenie własnej bazy danych wymaga zarejestrowania przez administratora odpowiedniego użytkownika oraz znajomości nadanego mu identyfikatora, hasła dostępu i nazwy przypisanej mu bazy danych.

Nie jest konieczne zapoznanie się z treścią podrozdziałów dotyczących rejestrowania użytkowników i przydzielania im bazy danych, chyba że istnieje potrzeba bardziej precyzyjnego wyjaśnienia administratorowi przedstawionych wcześniej wymagań. Zwykli użytkownicy nie będą wszakże mogli samodzielnie tworzyć własnych użytkowników i baz danych.

Wszystkie przykłady zawarte w tym rozdziale były uruchamiane na serwerze MySQL w wersji 5.0, która w trakcie pisania tej książki była wersją najnowszą. Niektóre wcześniejsze wersje serwera nie posiadają pewnych możliwości, dlatego też przed rozpoczęciem lektury należy zastąpić starszą wersję nową instalacją MySQL. Najnowszą wersję serwera MySQL można pobrać ze strony <http://mysql.com>.

W książce komunikację z serwerem MySQL prowadzimy przy użyciu klienta wiersza poleceń o nazwie MySQL monitor, stanowiącego składnik każdej instalacji. Nic jednak nie stoi na przeszkodzie, by używać innego klienta. Jeśli na przykład używany serwer MySQL znajduje się na dzierżawionym serwerze WWW, administratorzy systemu zwykle udostępniają użytkownikom działający przez przeglądarkę interfejs phpMyAdmin. Różne klienty GUI działają nieco inaczej, niż zostanie to przedstawione w tym rozdziale, lecz odpowiednie zaadaptowanie przedstawionych instrukcji nie powinno sprawić większego kłopotu.

Użytkowanie monitora MySQL

W przykładach przedstawionych w dalszej części tego rozdziału oraz w rozdziale następnym każda komenda jest zakończona znakiem średnika (;). Informuje on serwer MySQL o konieczności wykonania zadanego polecenia. Opuszczenie średnika spowoduje brak reakcji serwera, o czym często zapominają użytkownicy, zwłaszcza niedoświadczeni.

Opuszczenie znaku średnika spowoduje, że nastąpi przejście do nowego wiersza przed zakończeniem wpisywania tekstu komendy. Pozwoliło to nam na zwiększenie czytelności przykładów. Odnalezienie miejsca, w którym nastąpiło przejście do nowego wiersza, nie powinno sprawić żadnych problemów — MySQL wyświetli tam znak kontynuacji w formie strzałki przedstawionej poniżej:

```
mysql> grant select  
->
```

Symbol ten oznacza, że MySQL czeka na wprowadzenie dalszej części polecenia. Za każdym razem, gdy zostanie naciśnięty klawisz *Enter* bez wcześniejszego wpisania znaku średnika, nastąpi przejście do nowego wiersza i wyświetlenie symbolu strzałki.

Warto również zapamiętać, że MySQL nie rozróżnia małych i wielkich liter w poleceniach języka SQL, może natomiast je rozróżniać w nazwach baz danych i tabel (kwestia ta zostanie poruszona w dalszej części rozdziału).

Logowanie się do serwera MySQL

W celu zalogowania się do serwera MySQL należy przejść do wiersza poleceń systemu operacyjnego i wpisać następującą komendę:

```
> mysql -h nazwa_komputera -u identyfikator_uzytkownika -p
```

Polecenie `mysql` wywołuje monitor MySQL, mający postać wiersza poleceń łączącego klienta z serwerem.

Opcji `-h` używa się w celu wskazania komputera, do którego ma nastąpić połączenie (na maszynie tej pracuje serwer MySQL). Jeśli polecenie to ma być wykonane na tym samym komputerze, na którym znajduje się MySQL, to opcja `-h` oraz parametr *nazwa_komputera* mogą zostać pominięte. W przeciwnym wypadku konieczne jest wpisanie w miejsce parametru *nazwa_komputera* nazwy maszyny, na której uruchomiony jest serwer bazy danych.

Opcja `-u` jest stosowana w celu wskazania identyfikatora użytkownika, na którego następuje logowanie. Jeśli identyfikator ten nie zostanie podany, wówczas MySQL domyślnie użyje identyfikatora tego użytkownika, który jest aktualnie zalogowany do systemu operacyjnego.

Jeśli MySQL został zainstalowany na komputerze lub serwerze czytelnika, będzie on zmuszony zalogować się jako użytkownik `root` oraz samodzielnie utworzyć bazę danych, którą będzie wykorzystywał w trakcie uruchamiania zawartych w tym rozdziale przykładów. Przy pierwszym uruchomieniu serwera użytkownik `root` jest jedynym zarejestrowanym

użytkownikiem. W trakcie pracy na serwerze zainstalowanym na komputerze administrowanym przez inną osobę należy przy logowaniu użyć identyfikatora użytkownika, podanego przez administratora.

Opcja `-p` informuje serwer o logowaniu się z użyciem hasła. Może ona zostać pominięta, jeśli dla danego użytkownika hasło nie zostało ustanowione.

Jeżeli czytelnik loguje się jako użytkownik `root` bez konieczności podania hasła, zalecane jest określenie hasła dostępu zgodnie z instrukcjami zawartymi w dodatku A. Jego brak powoduje, iż system będzie niedostatecznie zabezpieczony.

Podawanie hasła w tym samym wierszu co polecenie `mysql` nie jest obowiązkowe. Jeżeli nie zostanie ono podane, to serwer MySQL sam o nie „zapyta”. Tak naprawdę pominięcie hasła jest właściwie lepszym rozwiązaniem, gdyż wpisane w wierszu poleceń będzie miało formę zwykłego tekstu, co umożliwi osobom postronnym jego wykrycie.

Po wpisaniu komendy podanej na początku podrozdziału wyświetlona zostanie odpowiedź w następującej formie:

```
Enter password:
```

(jeżeli polecenie to nie zadziała, trzeba sprawdzić, czy serwer MySQL jest uruchomiony, a komenda `mysql` może być zrealizowana w bieżącej ścieżce dostępu).

Następnie należy podać hasło dostępu. Jeśli wszystko przebiegnie prawidłowo, powinien zostać wyświetlony komunikat podobny do poniższego:

```
Welcome to the MySQL monitor.  Commands end with ; or \g.  
Your MySQL connection id is 1 to server version: 5.0.0-alpha-max-debug
```

```
Type 'help;' or '\h' for help. Type '\c' to clear the buffer.
```

```
mysql>
```

Jeżeli czytelnik pracuje na własnym komputerze i komunikat nie będzie przypominał powyższego, wówczas należy upewnić się, czy uruchomiona jest aplikacja `mysql_install_db` (jeżeli jest wymagana) i czy zostało określone i wpisane prawidłowo hasło dostępu dla użytkownika `root`. Jeśli praca odbywa się na zdalnej maszynie, trzeba upewnić się, iż podane hasło jest prawidłowe.

Po zalogowaniu się do serwera kursor powinien znajdować się przy znaku zachęty, umożliwiając stworzenie nowej bazy danych. Czytelnik pracujący na własnym komputerze powinien stosować się do instrukcji podanych w dalszej części rozdziału. Czytelnik korzystający z maszyny administrowanej przez inną osobę powinien mieć utworzoną i przypisaną mu bazę danych, może więc od razu przejść do lektury podrozdziału „Używanie odpowiedniej bazy danych”. Można oczywiście zapoznać się z poprzedzającymi go podrozdziałami, nie będzie jednak możliwości (a przynajmniej nie powinno być) uruchamiania wyszczególnionych w nich poleceń.

Tworzenie baz i rejestrowanie użytkowników

System baz danych MySQL jest w stanie obsługiwać wiele baz danych jednocześnie. Zazwyczaj jedna aplikacja współpracuje z jedną bazą danych. Dla księgarni „Książkorama” baza ta nosi nazwę *Książki*.

Tworzenie bazy danych

Tworzenie bazy danych to czynność najprostsza. W wierszu poleceń MySQL należy wpisać:

```
mysql> create database nazwa_bazy;
```

W miejsce *nazwa_bazy* należy podać nazwę bazy danych, która ma zostać utworzona. W naszym przykładzie jest to baza o nazwie *Książki*.

I to wszystko! Otrzymana odpowiedź powinna wyglądać mniej więcej tak:

```
Query OK, 1 row affected (0.06 sec)
```

Oznacza to, że operacja została wykonana bez błędów. Jeśli taki komunikat się nie pojawi, należy upewnić się, że na końcu komendy został wpisany znak średnika. Informuje on serwer MySQL o zakończeniu wpisywania polecenia i o konieczności jego wykonania.

Definiowanie użytkowników i przywilejów

System MySQL może obsługiwać wielu użytkowników. Użytkownik *root* powinien być wykorzystywany w zasadzie tylko do celów administracyjnych, co jest podyktowane względami bezpieczeństwa. Dla każdego użytkownika, który będzie pracował w systemie, trzeba utworzyć konto i nadać mu hasło dostępu. Nie muszą one być takie same, jak identyfikator użytkownika i hasło wykorzystywane do zalogowania się do systemu operacyjnego. Ta sama zasada odnosi się do użytkownika *root*. Pożądane jest stosowanie różnych haseł dostępu w razie logowania się do systemu operacyjnego i serwera MySQL, szczególnie w przypadku użytkownika *root*.

Nadawanie hasła nowym użytkownikom nie jest obowiązkowe, jednak ze względów bezpieczeństwa pożądane jest, aby każdy użytkownik posiadał własne hasło dostępu. W przypadku tworzenia internetowej bazy danych wskazane jest utworzenie co najmniej jednego użytkownika, który będzie wykorzystywany tylko przez daną aplikację bazodanową. Można by zadać pytanie o cel tej operacji. Odpowiedź związana jest z systemem przywilejów.

Wprowadzenie do systemu przywilejów MySQL

Jedną z najważniejszych cech MySQL jest obsługa wyrafinowanego systemu przywilejów. *Przywilej* to inaczej posiadane przez określonego użytkownika prawo do wykonania określonego polecenia na określonym obiekcie. Idea przywilejów jest zbliżona do koncepcji praw dostępu do plików. Rejestrując nowego użytkownika MySQL, należy

nadać mu odpowiednie przywileje w celu wyszczególnienia czynności, które będzie on mógł wykonać w systemie.

Zasada najmniejszego przywileju

Zasada najmniejszego przywileju jest stosowana w celu zwiększenia bezpieczeństwa systemu komputerowego. Jest to podstawowa, ale bardzo ważna zasada, o której nie-stety często się zapomina. Brzmi ona następująco:

Użytkownik (lub proces) powinien posiadać minimalny zbiór przywilejów potrzebnych do wykonania przypisanego mu zadania.

Zasadę tę należy stosować wszędzie, nie tylko w odniesieniu do MySQL. Na przykład do wysłania zapytania do bazy danych ze strony WWW użytkownik nie będzie potrzebował wszystkich przywilejów, które posiada użytkownik `root`. Należy więc utworzyć nowego użytkownika i nadać mu tylko przywileje niezbędne do uzyskania dostępu do bazy danych.

Rejestrowanie użytkowników: polecenie GRANT

Polecenia GRANT i REVOKE służą do nadawania i odbierania użytkownikom MySQL praw na czterech poziomach uprzywilejowania. Wyróżniamy następujące poziomy przywilejów:

- globalny,
- baza danych,
- tabela,
- kolumna.

W dalszej części rozdziału wyjaśnimy, który z nich i kiedy należy stosować.

Polecenie GRANT służy do tworzenia nowych użytkowników i nadawania im przywilejów. Składnia tego polecenia jest następująca:

```
GRANT przywileje [kolumny]
ON obiekt
TO identyfikator_uzytkownika [IDENTIFIED BY 'haslo']
[REQUIRE opcje_ssl]
[WITH [GRANT OPTION | ograniczenia] ]
```

Klauzule w nawiasach kwadratowych są opcjonalne. Poniżej zostaną omówione poszczególne parametry tego polecenia. Pierwszy z nich, *przywileje*, ma postać listy przywilejów oddzielonych przecinkami. MySQL posiada liczny zbiór przywilejów, opisanych w następnym podrozdziale.

Parametr *kolumny* jest opcjonalny. Używa się go w celu wskazania kolumn, do których podane przywileje zostaną zastosowane. Można podać nazwę pojedynczej kolumny lub listę nazw kolumn oddzielonych przecinkami.

Parametr *obiekt* wskazuje bazę lub tabelę, do której zostaną zastosowane podane przywileje. W celu nadania przywilejów na wszystkie bazy danych w systemie *obiekt* powinien przyjąć wartość `*.*`. Wówczas przywileje zostały nadane na poziomie *globalnym*.

Ten sam efekt można osiągnąć, przypisując parametrowi *obiekt* wartość ***, jeśli nie jest używana żadna baza danych. Częściej jednak wskazuje się wszystkie tabele w bazie, wpisując *nazwa_bazy.**, konkretną tabelę (*nazwa_bazy.nazwa_tabeli*) lub pojedyncze kolumny w danej tabeli poprzez wpisanie *nazwa_bazy.nazwa_tabeli* i nadanie odpowiedniej wartości parametrowi *kolumny*. Za pomocą tych metod nadaje się przywileje na pozostałych trzech poziomach uprzywilejowania, odpowiednio: *baza danych*, *tabela* i *kolumna*. Jeżeli w trakcie wykonywania tego polecenia używana jest konkretna baza danych, to podanie samej nazwy tabeli będzie zinterpretowane jako nadanie przywilejów tabeli o tej nazwie, znajdującej się w używanej bazie danych.

Parametr *identyfikator_uzytkownika* powinien wskazywać identyfikator, za pomocą którego użytkownik loguje się do serwera MySQL. Oczywiście nie musi być to ten sam, który jest używany przy logowaniu się do systemu operacyjnego. Wartość tego parametru może również zawierać nazwę komputera. Możliwość tę wykorzystuje się na przykład do odróżnienia użytkownika *laura* (traktowanego jako *laura@localhost*) od użytkownika *laura@gdzieindziej.com*. Rozwiązanie to jest szczególnie użyteczne w przypadku, gdy użytkownicy z różnych domen mają te same identyfikatory. Poza tym metoda ta zwiększa poziom bezpieczeństwa systemu, gdyż pozwala określić, z jakiej domeny konkretny użytkownik może się zalogować, a nawet do jakich tabel lub baz ma on dostęp z określonej lokalizacji.

Wartością parametru *haslo* jest hasło dostępu, którym powinien posługiwać się wskazany użytkownik w trakcie logowania do serwera. Stosuje się tutaj standardowe zasady doboru haseł. Kwestie bezpieczeństwa zostaną omówione w dalszej części książki, jednak należy zaznaczyć, że hasło nie powinno być łatwe do odgadnięcia. Niewskazane jest używanie słów, które można znaleźć w słowniku ani nie powinno być takie samo, jak identyfikator użytkownika. Najlepszym rozwiązaniem jest nadanie hasła składającego się z liter małych i wielkich oraz znaków nie będących literami.

Klauzula *REQUIRE* pozwala wskazać, że użytkownik musi łączyć się poprzez protokół Secure Sockets Layer (SSL), a także wskazać opcje SSL. Więcej informacji na temat połączeń z serwerem MySQL za pośrednictwem SSL można znaleźć w podręczniku MySQL.

Dodanie opcji *WITH GRANT OPTION* spowoduje, że wskazany użytkownik będzie mógł nadawać innym użytkownikom takie przywileje, jakie sam posiada.

Zamiast niej można użyć klauzuli *WITH* w postaci

```
MAX_QUERIES_PER_HOUR n
lub
MAX_UPDATES_PER_HOUR n
lub
MAX_CONNECTIONS_PER_HOUR n
```

Dzięki tym klauzulom można ograniczyć liczbę zapytań, uaktualnień lub połączeń, jakie jeden użytkownik może zrealizować w ciągu godziny. Rozwiązanie to może przydać się do ograniczania obciążenia systemów współużytkowanych generowanego przez jednego użytkownika.

Informacje dotyczące nadanych przywilejów zapamiętywane są w czterech tabelach systemowych, znajdujących się w bazie danych o nazwie `mysql`. Tabele te noszą nazwy: `mysql.user`, `mysql.db`, `mysql.host`, `mysql.tables_priv` oraz `mysql.columns_priv`. Zamiast wykorzystywać polecenie `GRANT`, można zmieniać dane bezpośrednio w wymienionych tabelach. Szczegółowe informacje na temat sposobu działania tych tabel oraz metod wprowadzania zmian bezpośrednio w nich zostaną przedstawione w rozdziale 12.

Typy i poziomy przywilejów

MySQL wykorzystuje trzy typy przywilejów:

- przywileje nadawane zwykłym użytkownikom,
- przywileje dla administratorów,
- przywileje specjalne.

Każdemu użytkownikowi można przyporządkować przywileje dowolnego typu, najrozsądniejsze jednak jest nadawanie przywilejów dla administratorów tylko administratorom systemu, czyli zgodnie ze wspomnianą wcześniej zasadą najmniejszego przywileju.

Użytkownikom należy nadawać takie przywileje, które umożliwią korzystanie tylko z potrzebnych im baz i tabel. Nikomu, z wyjątkiem administratora, nie należy udostępniać systemowej bazy `mysql`, gdyż w niej właśnie przechowywane są identyfikatory wszystkich użytkowników, ich hasła dostępu itp. (szerzej zagadnienie to jest opisane w rozdziale 12.).

Przywileje przeznaczone dla zwykłych użytkowników odwołują się bezpośrednio do konkretnych rodzajów poleceń SQL i określają, czy dany użytkownik może wykonywać polecenia tego typu. Polecenia języka SQL zostaną szerzej omówione w następnym rozdziale, teraz ograniczymy się tylko do krótkiego opisu (tabela 9.1). Kolumna „Zastosowanie” wskazuje obiekty, którym może być nadany określony typ przywilejów.

Tabela 9.1. *Przywileje dla użytkowników*

Przywilej	Zastosowanie	Opis
SELECT	Tabele, kolumny	Pozwala na wyszukiwanie wierszy (rekordów) z tabel
INSERT	Tabele, kolumny	Pozwala na wstawianie nowych wierszy do tabel
UPDATE	Tabele, kolumny	Pozwala na zmianę wartości wierszy zapisanych w tabeli
DELETE	Tabele	Pozwala na usuwanie z tabeli istniejących wierszy
INDEX	Tabele	Pozwala na tworzenie i usuwanie indeksów w poszczególnych tabelach
ALTER	Tabele	Pozwala na dokonywanie zmian w strukturze istniejących tabel, np. dodawanie nowych kolumn, zmianę nazw kolumn lub tabel, zmianę typu danych istniejących kolumn
CREATE	Bazy danych, tabele	Pozwala na tworzenie nowych tabel i baz danych. Jeżeli w ramach polecenia <code>GRANT</code> podano nazwę konkretnej tabeli lub kolumny, to użytkownik ma prawo utworzyć tabelę lub kolumnę tylko o tej nazwie, a więc najpierw będzie zmuszony ją usunąć
DROP	Bazy danych, tabele	Pozwala na usuwanie baz lub tabel

Większość przywilejów przeznaczonych dla zwykłych użytkowników nie powoduje zmniejszenia bezpieczeństwa systemu. Przywilej `ALTER` może być wykorzystywany do obchodzenia systemu przywilejów poprzez zmianę nazw tabel, jednak jest on potrzebny większości użytkowników. Ochrona systemu jest zawsze rezultatem kompromisu między jego użytecznością a poziomem zabezpieczeń. Administrator powinien samodzielnie podejmować decyzję o nadaniu, lub nie, przywileju `ALTER` zwykłemu użytkownikom. Zazwyczaj jednak przywilej ten jest nadawany.

Oprócz przywilejów opisanych w tabeli 9.1 istnieje również przywilej `REFERENCES` (obecnie nie jest on praktycznie używany) oraz przywilej `GRANT`, nadawany częściej poprzez dodanie opcji `WITH GRANT OPTION` niż przez dołączanie go do listy wartości parametru *przywileje*.

W tabeli 9.2 opisano przywileje przeznaczone dla administratorów.

Tabela 9.2. *Przywileje dla administratorów*

Przywilej	Opis
<code>CREATE TEMPORARY TABLES</code>	Pozwala administratorowi na używanie słowa kluczowego <code>TEMPORARY</code> w instrukcjach <code>CREATE TABLE</code>
<code>FILE</code>	Pozwala na wczytywanie danych z plików do tabel i odwrotnie
<code>LOCK TABLES</code>	Pozwala na jawne używanie instrukcji <code>LOCK TABLES</code>
<code>PROCESS</code>	Pozwala na śledzenie procesów wykonywanych przez serwer i ich przerywanie
<code>RELOAD</code>	Pozwala na powtórne załadowanie tabel zawierających informacje na temat praw dostępu oraz na odświeżenie przywilejów, listy nazw łączących się komputerów, dziennika zdarzeń i tabel
<code>REPLICATION CLIENT</code>	Pozwala na używanie instrukcji <code>SHOW STATUS</code> na nadawcach i odbiorcach replikacji. Mechanizm replikacji zostanie opisany w rozdziale 12
<code>REPLICATION SLAVE</code>	Pozwala serwerom będącym odbiorcami replikacji na łączenie się z serwerem-nadawcą. Mechanizm replikacji zostanie opisany w rozdziale 12
<code>SHOW DATABASES</code>	Pozwala na odczytywanie listy wszystkich baz danych przy użyciu instrukcji <code>SHOW DATABASES</code> . Użytkownicy, którzy nie mają tego uprawnienia, będą widzieć wyłącznie bazy, do których przydzielono im dostęp
<code>SHUTDOWN</code>	Umożliwia zakończenie pracy serwera MySQL
<code>SUPER</code>	Pozwala administratorowi na zabijanie wątków należących do dowolnego użytkownika

Istnieje możliwość nadania opisanych przywilejów użytkownikom nie mającym statusu administratora, jednak należy tego dokonywać z zachowaniem najwyższej ostrożności.

Z przywilejem `FILE` sprawa wygląda nieco inaczej. Jest on bardzo przydatny dla użytkowników, gdyż możliwość wstawiania danych bezpośrednio z plików do tabel pozwala zaoszczędzić czas, konieczny na ręczne wpisywanie kolejnych wartości. Z drugiej strony jednak może zostać wykorzystany do załadowania wszelkich plików, które widzi serwer MySQL, np. pliku bazy należącej do innego użytkownika czy pliku zawierającego hasła dostępu. Przywilej ten powinien więc być nadawany z rozważą lub też administrator powinien sam dokonywać ładowania danych z pliku do wskazanej przez użytkownika tabeli.

MySQL posiada również dwa specjalne przywileje, przedstawione w tabeli 9.3.

Tabela 9.3. Przywileje specjalne

Przywilej	Opis
ALL	Nadaje wszystkie przywileje opisane w tabelach 9.1 i 9.2. Jest on równoważny przywilejowi ALL PRIVILEGES
USAGE	Nie nadaje żadnych przywilejów. Powoduje zarejestrowanie użytkownika i pozwala mu na zalogowanie się, lecz jakiegokolwiek inne czynności są dla niego niedostępne. Odpowiednie przywileje nadawane są zwykle później

Polecenie REVOKE

Przeciwnieństwem GRANT jest polecenie REVOKE, używane w celu odebrania użytkownikowi określonych przywilejów. Jego składnia jest bardzo podobna do składni polecenia GRANT:

```
REVOKE przywileje [kolumny]
ON obiekt
FROM identyfikator_uzytkownika
```

Jeżeli do polecenia GRANT dołączono opcję WITH GRANT OPTION, przywilej ten można cofnąć (podobnie jak wszystkie inne przywileje) w następujący sposób:

```
REVOKE ALL PRIVILEGES, GRANT
FROM identyfikator_uzytkownika
```

Przykłady użycia poleceń GRANT i REVOKE

Aby zarejestrować użytkownika mającego status administratora, należy wpisać:

```
mysql> grant all
-> on *
-> to fred identified by 'mnb123'
-> with grant option;
```

Polecenie to spowoduje nadanie wszystkich przywilejów na wszystkie bazy danych użytkownikowi o identyfikatorze Fred, posługującemu się hasłem mnb123, oraz umożliwi nadanie dowolnego przywileju innym użytkownikom.

Niekiedy konieczne okazuje się wyeliminowanie tego użytkownika. Można to zrobić w następujący sposób:

```
mysql> revoke all privileges, grant
-> from fred;
```

Zarejestrujmy teraz użytkownika, który nie będzie posiadał żadnych przywilejów:

```
mysql> grant usage
-> on ksiazki.*
-> to zosia identified by 'magic123';
```

Po rozmowie z Zosią wiadomo już, w jaki sposób chce korzystać z bazy, można więc nadać jej odpowiednie przywileje:

```
mysql> grant select, insert, update, delete, index, alter, create, drop
-> on ksiazki.*
-> to zosia;
```

Jak widać, nie ma już potrzeby podawania hasła dostępu, jakim posługuje się Zosia.

Jeżeli administrator dojdzie do wniosku, że Zosia wykonała już część swoich zadań, może ograniczyć nadane jej przywileje:

```
mysql> revoke alter, create, drop
-> on ksiazki.*
-> from zosia;
```

Kiedy Zosia nie będzie już potrzebowała dostępu do bazy danych, można odebrać jej wszystkie pozostałe przywileje:

```
mysql> revoke all
-> on ksiazki.*
-> from zosia;
```

Rejestrowanie użytkownika łączącego się z Internetu

Konieczne jest zarejestrowanie użytkownika, który łączy się z bazą danych poprzez stronę WWW zawierającą skrypty PHP. Również w tym przypadku należy zastosować zasadę najmniejszego przywileju, trzeba więc rozważyć, jakie operacje ma wykonywać skrypt PHP.

W większości przypadków wystarczą przywileje SELECT, INSERT, DELETE i UPDATE. Nadaje się je w następujący sposób:

```
mysql> grant select, insert, delete, update
-> on ksiazki.*
-> to ksiazkorama identified by 'ksiazkorama';
```

Oczywiście ze względów bezpieczeństwa hasło powinno być bardziej skomplikowane niż podane w przykładzie.

Użytkownik korzystający z usług zewnętrznej firmy internetowej otrzyma zapewne szersze przywileje na pracę z przydzieloną mu bazą danych. Identyfikator użytkownika i jego hasło dostępu będą prawdopodobnie umożliwiały zarówno wydawanie poleceń serwerowi MySQL (tworzenie tabel itp.), jak i łączenie się z bazą z poziomu strony WWW (np. wyszukiwanie danych w tabeli). Użycie takiego samego identyfikatora użytkownika i hasła mogłoby obniżyć nieznacznie stopień zabezpieczenia systemu, zalecane jest więc zarejestrowanie nowego użytkownika z następującym zbiorem przywilejów:

```
mysql> grant select, insert, update, delete, index, alter, create, drop
-> on ksiazki.*
-> to ksiazkorama identified by 'ksiazkorama';
```

Utwórz więc drugą wersję użytkownika, gdyż będziemy jej potrzebować w następnych sekcjach.

Wylogowanie się użytkownika root

Wylogowanie się z serwera MySQL jest dokonywane za pomocą polecenia `quit`. Zalecane jest ponowne zalogowanie się jako użytkownik internetowy (zarejestrowany w poprzednim punkcie) i sprawdzenie poprawności działania bazy danych. Jeżeli wpisana instrukcja `GRANT` została wykonana, lecz nadal nie można się zalogować, zwykle oznacza to, że w trakcie procesu instalacji nie usunięto anonimowego użytkownika. Z powrotem więc trzeba zalogować się jako użytkownik `root` i wykonać instrukcje zawarte w Dodatku A, zmierzające do usunięcia kont anonimowych. Po wykonaniu tej operacji nie powinno już być problemów z zalogowaniem się jako użytkownik internetowy.

Używanie odpowiedniej bazy danych

Przed przystąpieniem do lektury tego podrozdziału czytelnik powinien być już zalogowany do serwera MySQL na koncie zwykłego użytkownika, założonym w poprzednim podrozdziale lub też utworzonym przez administratora systemu.

Pierwszą czynnością, jaką należy wykonać, jest wskazanie bazy danych, która zostanie wykorzystana. Służy do tego następujące polecenie:

```
mysql> use nazwa_bazy;
```

gdzie *nazwa_bazy* jest nazwą bazy danych.

Tę samą operację można wykonać, podając nazwę bazy danych w trakcie logowania się do serwera:

```
> mysql -D nazwa_bazy -h nazwa_komputera -u identyfikator_uzytkownika -p
```

W omawianym przykładzie wykorzystywana będzie baza danych *Ksiazki*:

```
mysql> use ksiazki;
```

Po wykonaniu tego polecenia MySQL powinien zwrócić następujący komunikat:

```
Database changed
```

Jeżeli przed przystąpieniem do pracy nie zostanie wybrana żadna baza danych, serwer wyświetli komunikat o błędzie:

```
ERROR 1046 (3D000): No Database Selected
```

Tworzenie tabel bazy danych

Następnym etapem tworzenia bazy danych jest konstrukcja tabel. Służy do tego polecenie języka SQL `CREATE TABLE`, którego składnia przedstawia się następująco:

```
CREATE TABLE nazwa_tabeli(kolumny)
```

Parametr *nazwa_tabeli* powinien określać nazwę tabeli, która ma zostać utworzona. Z kolei parametr *kolumny* powinien mieć postać listy kolumn oddzielonych przecinkami, jakie

będzie zawierać nowa tabela. Każda z kolumn musi być określona przez podanie jej nazwy i typu danych.

Przypomnijmy schemat bazy danych księgarni „Książkorama”:

```
Klienci(KlientID, Nazwisko, Adres, Miejscowosc)
Zamowienia (ZamowienieID, KlientID, Wartosc, Data)
Ksiazki (ISBN, Autor, Tytuł, Cena)
Pozycje_zamowione (ZamowienieID, ISBN, Ilosc)
Recenzje_ksiazek (ISBN, Recenzja)
```

Na listingu 9.1 przedstawione są polecenia SQL, za pomocą których zostaną utworzone powyższe tabele (przy założeniu, że istnieje już baza danych Ksiazki). Kod ten znajduje się również w folderze *rozdziel_09* w pliku o nazwie *ksiazkorama.sql* (przykłady są dostępne na płycie CD dołączonej do książki).

Listing 9.1. *ksiazkorama.sql* — kod SQL tworzy tabele w bazie danych księgarni „Książkorama”

```
create table klienci
( klientid int unsigned not null auto_increment primary key,
  nazwisko char(50) not null,
  adres char(100) not null,
  miejscowosc char(30) not null
);

create table zamowienia
( zamowienieid int unsigned not null auto_increment primary key,
  klientid int unsigned not null,
  wartosc float(6,2),
  data date not null
);

create table ksiazki
( isbn char(13) not null primary key,
  autor char(50),
  tytul char(100),
  cena float(4,2)
);

create table pozycje_zamowione
( zamowienieid int unsigned not null,
  isbn char(13) not null,
  ilosc tinyint unsigned,

  primary key (zamowienieid, isbn)
);

create table recenzje_ksiazek
( isbn char(13) not null primary key,
  recenzja text
);
```

Kod SQL zawarty w pliku *ksiazkorama.sql* zostanie wykonany po wpisaniu następującego polecenia (zakładamy przy tym, że plik *ksiazkorama.sql* ma tę samą lokalizację, co aplikacja `mysql`):

```
> mysql -h nazwa_komputera -u ksiazkorama -D ksiazki -p < ksiazkorama.sql
```

(Pamiętaj, by parametr `nazwa_komputera` zastąpić nazwą swego komputera).

Mechanizm przekierowania do pliku zawierającego kod SQL jest bardzo poręczny, gdyż pozwala na edycję kodu za pomocą dowolnego edytora tekstowego przed jego wykonaniem.

Pojedyncza tabela jest tworzona za pomocą odrębnego polecenia `CREATE TABLE`. Jak widać, każda z tabel zawiera kolumny wyszczególnione w schemacie bazy danych, utworzonym w poprzednim rozdziale. Ponadto każdej kolumnie nadano nazwę oraz przypisano typ danych. Niektóre kolumny są opisywane przez dodatkowe atrybuty, objaśnione w następnym punkcie.

Znaczenie dodatkowych atrybutów kolumn

`NOT NULL` oznacza, że pole, przy którym ten atrybut stoi, musi w każdym wierszu tabeli mieć nadaną jakąś wartość. Jeżeli przy opisie nowej kolumny atrybut został pominięty, wówczas jej pola mogą być puste (`NULL`).

`AUTO_INCREMENT` jest specjalnym atrybutem nadawanym kolumnom przechowującym wartości całkowitoliczbowe. Jeżeli do tabeli zostanie wpisany nowy rekord, w którym wartość pola z atrybutem `AUTO_INCREMENT` będzie nieokreślona, wówczas serwer MySQL automatycznie wstawi w to miejsce unikalny identyfikator — będzie nim liczba całkowita o wartości równej dotychczasowej maksymalnej wartości w tej kolumnie i powiększonej o jeden. W każdej tabeli może występować najwyżej jedna kolumna z tym atrybutem. Kolumny z atrybutem `AUTO_INCREMENT` muszą być indeksowane.

Atrybut `PRIMARY KEY` oznacza, że wskazana kolumna jest kluczem podstawowym tabeli, a wartości w niej zapisywane muszą być unikalne. MySQL automatycznie indeksuje takie kolumny. Zauważmy, że w pliku *ksiazkorama.sql* wszystkim kolumnom z atrybutem `AUTO_INCREMENT` (np. `KlientID` w tabeli `Klienci`) przypisano również atrybut `PRIMARY KEY`, dzięki czemu został spełniony wymóg indeksowania pól z atrybutem `AUTO_INCREMENT`.

Atrybut `PRIMARY KEY` może być wyszczególniony zaraz za nazwą nowej kolumny wyłącznie w przypadku, gdy tylko ta jedna kolumna jest kluczem podstawowym tabeli. Inny sposób określenia klucza podstawowego został zaprezentowany dla tabeli `Pozycje_zamowione`. Wykorzystanie omawianej metody jest wymuszone tym, że w skład klucza podstawowego tabeli `Pozycje_zamowione` wchodzi nie jedna, ale dwie kolumny jednocześnie. (To prowadzi również do utworzenia indeksu bazującego na obydwóch kolumnach).

Atrybut `UNSIGNED` wpisany za identyfikatorem typu całkowitoliczbowego oznacza, że kolumna może zawierać tylko wartości nieujemne.

Typy kolumn

Rozważmy przykład pierwszej utworzonej tabeli:

```
create table klienci
( klientid int unsigned not null auto_increment primary key,
  nazwisko char(50) not null,
  adres char(100) not null,
  miejscowosc char(30) not null
);
```

Tworząc nową tabelę, należy każdej jej kolumnie przypisywać odpowiedni typ danych.

Według schematu tabela `klienci` składa się z czterech kolumn. Pierwsza z nich, `KlientID`, jest kluczem podstawowym o wartościach typu całkowitoliczbowego (typ `int`). Co więcej, wszystkie pola ID (`KlientID`, `ZamowienieID`) mogą mieć tylko wartości nieujemne. Wykorzystano również cechy atrybutu `AUTO_INCREMENT`, dzięki któremu MySQL sam dba o spełnienie powyższych wymogów — mamy więc jeden kłopot z głowy.

Pozostałe kolumny będą przechowywać dane mające postać łańcuchów znaków — nadano im więc typ `char` o określonej dla każdej kolumny długości łańcucha, zawartej w nawiasach okrągłych. Na przykład w polu `Nazwisko` można zapisywać łańcuchy zawierające nie więcej niż 50 znaków.

Nawet jeśli nazwisko klienta liczy mniej niż 50 liter wartość pola `Nazwisko`, zawsze będzie zajmować tyle pamięci, ile trzeba do zapisania 50 znaków. MySQL automatycznie doda do nazwiska tyle znaków spacji, ile brakuje do wykorzystania całej przydzielonej polu pamięci. Alternatywą dla typu `char` jest `varchar` — wartości pól tego typu zajmują zawsze o jeden bajt więcej niż trzeba do zapamiętania podanego łańcucha. Stosowanie pól typu `varchar` generalnie oszczędza więc pamięć, może jednak negatywnie wpływać na wydajność całego systemu.

Większość kolumn została zadeklarowana jako `NOT NULL`. Zastosowanie takiego niewielkiego rozwiązania optymalizacyjnego wszędzie tam, gdzie to możliwe, może nieznacznie polepszyć wydajność pracy systemu. Zagadnienia dotyczące optymalizacji pracy serwera MySQL zostaną poruszone w rozdziale 12.

W obrębie niektórych poleceń `CREATE TABLE` zawarte są elementy, które nie zostały jeszcze omówione. Rozważmy kolejny przykład:

```
create table zamowienia
( zamowienieid int unsigned not null auto_increment primary key,
  klientid int unsigned not null,
  wartosc float(6,2),
  data date not null
);
```

Kolumna `Wartosc` jest zadeklarowana jako liczba zmiennoprzecinkowa typu `float`. Dla większości typów liczbowych zmiennoprzecinkowych istnieje możliwość określenia maksymalnej liczby cyfr, jakie będą wyświetlane, oraz ilości miejsc znaczących po przecinku. W przykładzie księgarni internetowej wartość zamówień jest określana w złotych, zadeklarowano więc, iż ma ona nie więcej niż sześć cyfr plus dwie cyfry znaczące po przecinku.

Dane przechowywane w kolumnie `Data` mają typ `date`.

W rozważanej tabeli wszystkie kolumny, oprócz kolumny `Wartosc`, są zadeklarowane jako `NOT NULL`. Dlaczego? Otóż wpisując nowe zamówienie należy najpierw zapisać je w tabeli

Zamowienia, następnie dodać odpowiednie rekordy do tabeli `Pozycje_zamowione`, po czym obliczyć wartość całego zamówienia. W momencie wpisywania nowego zamówienia jego wartość nie zawsze jest znana, dlatego wartości pola `wartosc` mogą być nieokreślone.

W podobny sposób jak `Zamowienia` jest tworzona tabela `Ksiazki`:

```
create table ksiazki
( isbn char(13) not null primary key,
  autor char(50),
  tytul char(100),
  cena float(4,2)
);
```

W tym przypadku nie ma potrzeby tworzenia klucza podstawowego, ponieważ każda publikacja ma własny, unikalny numer ISBN. Nie licząc kolumny `ISBN`, wszystkie pozostałe kolumny tej tabeli mogą posiadać wartości `NULL`. Można bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której znany jest tylko numer ISBN książki, zanim jeszcze zostanie ujawniony jej tytuł, autor i cena.

Na przykładzie tabeli `Pozycje_zamowione` zademonstrowano sposób deklarowania kluczy podstawowych składających się z więcej niż jednej kolumny:

```
create table pozycje_zamowione
( zamowienieid int unsigned not null,
  isbn char(13) not null,
  ilosc tinyint unsigned,

  primary key (zamowienieid, isbn)
);
```

Pole `ilosc`, w którym zapamiętywana jest liczba zamówionych egzemplarzy jednej książki, jest typu `TINYINT UNSIGNED`, a więc może przyjmować wartości liczb całkowitych z zakresu od 0 do 255.

Jak już wspomnieliśmy, klucze podstawowe składające się z więcej niż jednej kolumny należy deklarować za pomocą klauzuli `PRIMARY KEY`. Przykład jej użycia zaprezentowano powyżej.

Ostatnie polecenie z pliku *ksiazkorama.sql* powoduje utworzenie tabeli `Recenzje_ksiazek`:

```
create table recenzje_ksiazek
( isbn char(13) not null primary key,
  recenzja text
);
```

Użyto w nim nowego typu danych, który nie został jeszcze omówiony — to typ `text`. Jest on stosowany w przypadku dłuższych tekstów, np. artykułów prasowych. Istnieje kilka jego wariantów, które zostaną szczegółowo opisane w dalszej części tego rozdziału.

Dla jeszcze lepszego zrozumienia procesu tworzenia tabel podane zostaną zasady nadawania nazw kolumnom oraz ogólne informacje na temat identyfikatorów. Najpierw jednak powrócimy na chwilę do utworzonej bazy danych.

Rzut oka na bazę danych — polecenia SHOW i DESCRIBE

Po zalogowaniu się do serwera MySQL i wybraniu bazy `Ksiazki` można sprawdzić, jakie tabele wchodzi w jej skład, wpisując następujące polecenie:

```
mysql> show tables;
```

Serwer wyświetli wówczas listę wszystkich tabel wybranej bazy danych:

```
+-----+
| Tables_in_ksiazki |
+-----+
| klienci            |
| ksiazki            |
| pozycje_zamowione  |
| recenzje_ksiazek   |
| zamowienia         |
+-----+
5 rows in set (0.06 sec)
```

Polecenia `SHOW` można również użyć do wyświetlenia wszystkich baz danych udostępnianych przez serwer:

```
mysql> show databases;
```

Użytkownicy, którzy nie posiadają przywileju `SHOW DATABASES`, zobaczą jedynie listę baz danych, do których udzielono im dostępu.

Szczegółowe informacje na temat konkretnej tabeli są dostępne po użyciu polecenia `DESCRIBE`:

```
mysql> describe ksiazki;
```

MySQL wyświetli wszystkie informacje, które należało podać przy tworzeniu tabeli:

```
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| Field | Type          | Null | Key | Default | Extra |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| isbn  | char(13)      |      | PRI |          |       |
| autor | char(50)      | YES  |     | NULL    |       |
| tytul | char(100)     | YES  |     | NULL    |       |
| cena  | float(4,2)    | YES  |     | NULL    |       |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
4 rows in set (0.05 sec)
```

Oba polecenia są szczególnie przydatne do przypomnienia sobie np. typu danych przechowywanych w konkretnej kolumnie czy przeanalizowania struktury bazy utworzonej przez innego projektanta.

Tworzenie indeksów

Już wcześniej krótko wspominaliśmy o indeksach, ponieważ definiowanie kluczy głównych jest równoznaczne z utworzeniem indeksów na tych kolumnach.

Jednym z częstych problemów, który sygnalizują niedoświadczeni użytkownicy serwera MySQL, jest to, że narzędzie, które jest uznawane za niezwykle szybkie, na ich bazach danych działa wolno. Przyczyną tego problemu jest po prostu to, że na bazie danych nie utworzono indeksów. (Wszak możliwe jest utworzenie tabel, które nie posiadają kluczy głównych ani indeksów).

Indeksy zostaną utworzone automatycznie na kolumnach, które wskazano jako klucze. Jeśli okaże się, że wiele zapytań wykonywanych jest na kolumnie, która nie jest kluczem, można pokusić się o utworzenie na niej indeksu w celu poprawienia wydajności. Można tego dokonać instrukcją `CREATE INDEX`. Jej ogólna postać jest następująca:

```
CREATE [UNIQUE|FULLTEXT] INDEX nazwa_indeksu  
ON nazwa_tabeli (nazwa_kolumny_indeksowanej [(długosc)] [ASC|DESC, ...])
```

(Indeksy `FULLTEXT`, czyli pełnotekstowe, służą do indeksowania pól tekstowych; więcej na ich temat powiemy w rozdziale 13.).

Opcjonalne pole `długosc` służy do wskazania, aby tylko pierwszych `długosc` znaków pola podlegała indeksowaniu. Można również wskazać, by indeks był ułożony w porządku rosnącym (`ASC`) lub malejącym (`DESC`). Porządkiem domyślnym jest porządek rosnący.

Uwaga na temat typów tabel

Niektórzy czytelnicy mogą już wiedzieć, że MySQL udostępnia więcej niż jeden typ tabel czy moduł przechowywania danych, w tym również te, które realizują mechanizmy transakcyjne. Więcej na temat typów tabel powiemy w rozdziale 13. Na razie wszystkie tabele znajdujące się w naszych bazach danych będą używały domyślnego modułu przechowywania danych `MyISAM`.

Identyfikatory MySQL

MySQL rozróżnia pięć typów identyfikatorów: bazy danych, tabele, kolumny i indeksy (wszystkie są już czytelnikowi znane) oraz aliasy (zostaną one szerzej omówione w następnym rozdziale).

Bazy danych w MySQL odwzorowują nazwy katalogów w strukturze plików systemu operacyjnego, natomiast tabele odpowiadają pojedynczym plikom. Fakt ten ma bezpośredni wpływ na zasady nazewnictwa oraz warunkuje rozróżnianie (lub nie) wielkich i małych liter w nazwach baz i tabel. Jeżeli system operacyjny rozróżnia wielkie i małe litery, wówczas czyni to również serwer baz danych (tak jest w przypadku systemu Unix), w przeciwnym razie wielkość liter nie będzie miała znaczenia (np. w przypadku Windows). W nazwach kolumn i aliasów wielkość liter nie odgrywa roli, jednak w obrębie jednego polecenia nazwy te muszą być zapisywane w taki sam sposób.

Warto wspomnieć, że lokalizacja katalogów i plików z danymi jest ustawiana w plikach konfiguracyjnych serwera MySQL. Można ją odnaleźć, wpisując w wierszu poleceń systemu operacyjnego następującą komendę:

```
mysqladmin variables
```

Następnie szukamy zmiennej `datadir`.

Podsumowanie rozważań na temat identyfikatorów znajduje się w tabeli 9.4. Jedynym wyjątkiem, o którym należy wspomnieć, jest fakt, że identyfikatory MySQL nie mogą zawierać znaków o kodzie ASCII równym 0 i 255 (zresztą i tak nie wiadomo, w jakim celu miałyby zostać użyte).

Tabela 9.4. Identyfikatory MySQL

Typ identyfikatora	Długość maksymalna	Rozróżnianie wielkości liter	Znaki dozwolone
Baza danych	64	Tak jak system operacyjny	Wszystkie dozwolone przez system operacyjny w nazwie katalogów, z wyjątkiem znaku /
Tabela	64	Tak jak system operacyjny	Wszystkie dozwolone przez system operacyjne w nazwie plików, z wyjątkiem znaków / i .
Kolumna	64	Nie	Wszystkie
Indeks	64	Nie	Wszystkie
Alias	255	Nie	Wszystkie

Podane zasady ulegają jednak częstym zmianom.

Począwszy od wersji 3.23.6 serwera MySQL identyfikatory mogą zawierać słowa zarezerwowane i wszelkiego rodzaju znaki specjalne. Jedynym wymogiem jest wówczas konieczność zamknięcia ich w odwrotnych apostrofach (uzyskiwanych przez wciśnięcie klawisza tyldy w górnym lewym rogu większości klawiatur). Można na przykład napisać:

```
create database `create database`;
```

Wcześniejsze wersje systemu MySQL są pod tym względem bardziej restrykcyjne i nie pozwalają wykonać tak sformułowanego polecenia.

Oczywiście z tak szerokich możliwości należy korzystać z umiarem. To, że baza *może* nosić nazwę ``create database``, wcale nie oznacza, że *powinna* zostać tak nazwana. Stosuje się tu standardową zasadę nazewnictwa, według której identyfikatory powinny mieć sensowne brzmienie.

Wybór typów danych w kolumnach

W MySQL wyróżnia się trzy podstawowe typy danych, które mogą być przechowywane w kolumnach: liczbowy, daty i czasu oraz łańcuchowy. Każda z tych kategorii dzieli się na szereg podtypów. W tym podrozdziale scharakteryzujemy krótko wszystkie dostępne typy danych, natomiast ich wady i zalety omówimy w rozdziale 12.

Wielkość pamięci potrzebnej do przechowania jednej danej ściśle zależy od jej typu. Deklarując typ kolumny, należy kierować się następującą zasadą: zawsze wybiera się taki typ danych, który będzie zajmował najmniej pamięci i jednocześnie pozwoli na zapisanie wszystkich potrzebnych informacji.

W przypadku niektórych typów danych możliwe jest określenie maksymalnej szerokości wyświetlania. W poniższych tabelach wielkość tę zaznaczono literą *M*. Jeżeli jest ona opcjonalna, litera *M* znajduje się w nawiasach kwadratowych. Największa dopuszczalna wartość parametru *M* wynosi 255.

Wszystkie parametry opcjonalne są przedstawione w nawiasach kwadratowych.

Typy liczbowe

Typy liczbowe dzielą się na całkowitoliczbowe i zmiennoprzecinkowe. W przypadku tych ostatnich istnieje możliwość zadeklarowania liczby cyfr znaczących po przecinku — w tabelach wielkość ta jest oznaczona symbolem *D*. Maksymalna wartość parametru *D* jest wyznaczona przez mniejszą spośród dwóch liczb: 30 i $M - 2$ (tj. maksymalna szerokość wyświetlania minus 2 — jeden znak przecinka i jeden znak dla całkowitej części danej liczby).

W przypadku typów całkowitoliczbowych można je zawęzić do typu UNSIGNED tak, jak pokazano na listingu 9.1.

Dla wszystkich typów liczbowych można ustawić atrybut ZEROFILL. Powoduje on, że przy wyświetlaniu zawartości kolumn posiadających ten atrybut zapisane w nich liczby zostaną poprzedzone zerami. Jeżeli kolumna zostanie zdefiniowana jako ZEROFILL, automatycznie będzie ona również mieć typ UNSIGNED.

Typy całkowitoliczbowe zostały przedstawione w tabeli 9.5. W drugiej kolumnie tabeli zawarto dopuszczalny zakres danych w przypadku braku atrybutu UNSIGNED (pierwszy wiersz) i z ustawionym atrybutem UNSIGNED (drugi wiersz).

Tabela 9.5. Typy całkowitoliczbowe

Typ	Zakres	Wykorzystanie pamięci (w bajtach)	Opis
TINYINT[(<i>M</i>)]	−127..128 lub 0..255	1	Bardzo małe liczby całkowite
BIT			Synonim TINYINT
BOOL			Synonim TINYINT
SMALLINT[(<i>M</i>)]	−32768..32767 lub 0..65535	2	Małe liczby całkowite
MEDIUMINT[(<i>M</i>)]	−8388608..8388607 lub 0..16777215	3	Średnie liczby całkowite
INT[(<i>M</i>)]	$-2^{31}..2^{31}-1$ lub $0..2^{32}-1$	4	Zwykłe liczby całkowite
INTEGER[(<i>M</i>)]			Synonim typu INT
BIGINT[(<i>M</i>)]	$-2^{63}..2^{63}-1$ lub $0..2^{64}-1$	8	Duże liczby całkowite

Tabela 9.6 przedstawia typy zmiennoprzecinkowe.

Tabela 9.6. Typy zmiennoprzecinkowe

Typ	Zakres	Wykorzystanie pamięci (w bajtach)	Opis
FLOAT(<i>precyzja</i>)	Zależnie od precyzji	różny	Używany do deklarowania liczb zmiennoprzecinkowych o pojedynczej lub podwójnej precyzji
FLOAT(<i>M</i> , <i>D</i>)	$\pm 1.175494351\text{E}-38$ $\pm 3.402823466\text{E}+38$	4	Liczby zmiennoprzecinkowe o pojedynczej precyzji. Typ ten jest równoznaczny z typem FLOAT(4), pozwala przy tym na określenie szerokości wyświetlania i liczby cyfr znaczących po przecinku
DOUBLE(<i>M</i> , <i>D</i>)	$\pm 1.7976931348623157\text{E}-308$ $\pm 2.2250738585072014\text{E}+308$	8	Liczby zmiennoprzecinkowe o podwójnej precyzji. Typ ten jest równoznaczny z typem FLOAT(8), pozwala przy tym na określenie szerokości wyświetlania i liczby cyfr znaczących po przecinku
DOUBLE PRECISION(<i>M</i> , <i>D</i>)	Jak wyżej		Synonim typu DOUBLE(<i>M</i> , <i>D</i>)
REAL(<i>M</i> , <i>D</i>)	Jak wyżej		Synonim typu DOUBLE(<i>M</i> , <i>D</i>)
DECIMAL(<i>M</i> , <i>D</i>)	Różny	<i>M</i> +2	Liczba zmiennoprzecinkowa przechowywana jako zmienna typu CHAR. Zakres zależy od wartości <i>M</i> — szerokości wyświetlania
NUMERIC(<i>M</i> , <i>D</i>)	Jak wyżej		Synonim typu DECIMAL
DEC(<i>M</i> , <i>D</i>)	Jak wyżej		Synonim typu DECIMAL
FIXED(<i>M</i> , <i>D</i>)	Jak wyżej		Synonim typu DECIMAL

Typy daty i czasu

MySQL obsługuje szereg typów daty i czasu — są one zaprezentowane w tabeli 9.7. Każdy z nich pozwala na wpisanie danych w formie liczbowej lub łańcucha znaków. Charakterystyczną cechą typu `TIMESTAMP` jest to, że jeżeli pole tego typu pozostanie niewypełnione, wówczas automatycznie zostaną w nim zapisane czas i data aktualnie wykonywanej operacji. Właściwość ta jest szczególnie przydatna do analizy transakcji.

Tabela 9.8 prezentuje możliwe dostępne formaty wyświetlania wartości typu `TIMESTAMP`.

Tabela 9.7. Typy daty i czasu

Typ	Zakres	Opis
DATE	1000-01-01 do 9999-12-31	Data wyświetlana w formacie RRRR-MM-DD
TIME	–838:59:59 do 838:59:59	Czas wyświetlany w formacie GG:MM:SS. Zakres typu jest tak szeroki, że zapewne nigdy nie będzie w pełni wykorzystywany
DATETIME	1000-01-01 00:00:00 do 9999-12-31 23:59:59	Data i czas wyświetlane w formacie RRRR-MM-DD GG:MM:SS
TIMESTAMP(<i>M</i>)	1970-01-01 00:00:00 do roku 2037	Typ szczególnie przydatny do śledzenia transakcji. Format wyświetlania zależy od wartości parametru <i>M</i> , a górny zakres typu od systemu operacyjnego
YEAR[(2 4)]	70 – 69 (czyli 1970 – 2069) lub 1901 – 2155	Rok wyświetlany w formie dwu- lub czterocyfrowej. Jak widać, każdy z nich ma odmienny zakres

Tabela 9.8. Formaty wyświetlania wartości typu *TIMESTAMP*

Podany typ	Format wyświetlania
TIMESTAMP	RRRRMMDDGGMMSS
TIMESTAMP(14)	RRRRMMDDGGMMSS
TIMESTAMP(12)	RRMMDDGGMMSS
TIMESTAMP(10)	RRMMDDGGMM
TIMESTAMP(8)	RRRRMMDD
TIMESTAMP(6)	RRMMDD
TIMESTAMP(4)	RRMM
TIMESTAMP(2)	RR

Typy łańcuchowe

Typy łańcuchowe dzielą się na trzy grupy. Pierwsza z nich to klasyczne (zwykłe) łańcuchy znaków, czyli krótkie fragmenty tekstu. Do tej grupy zaliczamy typy CHAR (łańcuchy o stałej długości) oraz VARCHAR (łańcuchy o zmiennej długości). Dla każdego z nich można określić długość łańcucha. Łańcuchy zapisywane w kolumnach typu CHAR zostaną uzupełnione spacjami w celu pełnego wykorzystania dopuszczalnego limitu ich długości. Natomiast w kolumnach typu VARCHAR łańcuchy są zapisywane w ich pierwotnej formie, dzięki czemu zajmują one tylko tyle pamięci, ile potrzeba (tak więc w przypadku wartości CHAR MySQL usunie końcowe znaki spacji przy ich *pobieraniu* z bazy, natomiast ewentualne znaki spacji znajdujące się na końcu łańcucha VARCHAR zostaną wyeliminowane w momencie *zapisania* go do bazy). Wybór któregoś z tych typów sprowadza się więc do rozstrzygnięcia dylematu między zwiększeniem szybkości działania kosztem używanej pamięci a ograniczeniem zużycia pamięci i spadkiem wydajności systemu. Zagadnienie to zostanie wyczerpująco omówione w rozdziale 12.

Do drugiej grupy należą typy TEXT i BLOB. Wartości obu wymagają zróżnicowanych ilości pamięci. Typy te są przeznaczone do przechowywania, odpowiednio, dłuższych tekstów oraz danych binarnych. Wartości typu BLOB to tzw. *duże obiekty binarne* (ang. *binary large objects*), stąd też wywodzi się jego nazwa. Obiekty te mogą przechowywać każdy rodzaj danych, np. obrazy, dźwięki itp.

W praktyce jedyna różnica pomiędzy oboma typami polega na tym, że w danych typu BLOB rozróżniana jest wielkość liter, typ TEXT natomiast tej właściwości nie posiada. Ponieważ oba typy pozwalają na zapisywanie dużych ilości danych, sposób ich wykorzystania jest nieco bardziej skomplikowany. Zagadnienie to zostanie szerzej przedstawione w rozdziale 12.

Trzecia grupa składa się z dwóch typów specjalnych SET i ENUM. Typ SET jest używany w celu zawężenia wartości danych, które mogą być zapisane w danej kolumnie, do z góry określonego zbioru wartości, przy czym dane zapisane w kolumnie mogą mieć więcej niż jedną wartość z tego zbioru. Podany zbiór wartości może zawierać co najwyżej 64 elementy.

ENUM to inaczej typ wyliczeniowy. Jest on bardzo podobny do typu SET, z jedną różnicą: kolumny typu ENUM mogą zawierać tylko jedną spośród określonego zbioru wartości lub wartość NULL, a zbiór wartości dopuszczalnych może zawierać do 65 535 elementów.

Tabele 9.9, 9.10 i 9.11 zawierają podsumowanie właściwości typów łańcuchowych. Tabela 9.9 przedstawia zwykłe typy łańcuchowe.

Tabela 9.9. Zwykłe typy łańcuchowe

Typ	Zakres	Opis
[NATIONAL] CHAR(<i>M</i>) [BINARY ASCII UNICODE]	1 – 255 znaków	Łańcuch znaków o stałej długości <i>M</i> , gdzie <i>M</i> może przybierać wartości od 1 do 255. Słowo kluczowe NATIONAL wymusza użycie domyślnego zbioru znaków. Zbiór ten jest i tak domyślnie wykorzystywany przez MySQL, jednak opcja ta została udostępniona jako część standardu ANSI SQL. Słowo kluczowe BINARY wyłącza rozpoznawanie wielkości liter (domyślnie wielkość liter jest rozpoznawana). Słowo kluczowe ASCII oznacza, że w tej kolumnie używany będzie zestaw znaków latin1. Słowo kluczowe UNICODE natomiast wskazuje, że użyty zostanie zestaw znaków ucs
CHAR	1	Synonim typu CHAR(1)
[NATIONAL] VARCHAR(<i>M</i>) [BINARY]	1 – 255 znaków	Łańcuch znaków o różnej długości, reszta jak wyżej

Tabela 9.10 prezentuje typy TEXT i BLOB. Maksymalna liczba znaków w polu typu TEXT jest równa maksymalnej wielkości pliku, jaki można by przechowywać w tym polu, mierzonej w bajtach.

Tabela 9.11 prezentuje typy SET i ENUM.

Tabela 9.10. Typy *TEXT* i *BLOB*

Typ	Maksymalna długość (w znakach)	Opis
TINYBLOB	$2^8 - 1$ (czyli 255)	Mały obiekt BLOB
TINYTEXT	$2^8 - 1$ (czyli 255)	Krótkie pole tekstowe
BLOB	$2^{16} - 1$ (czyli 65535)	Zwykły obiekt BLOB
TEXT	$2^{16} - 1$ (czyli 65535)	Pole tekstowe o zwykłej długości
MEDIUMBLOB	$2^{24} - 1$ (czyli 16777215)	Średni obiekt BLOB
MEDIUMTEXT	$2^{24} - 1$ (czyli 16777215)	Pole tekstowe o średniej długości
LONGBLOB	$2^{32} - 1$ (czyli 4294967295)	Duży obiekt BLOB
LONGTEXT	$2^{32} - 1$ (czyli 4294967295)	Długie pole tekstowe

Tabela 9.11. Typy *ENUM* i *SET*

Typ	Maksymalna ilość wartości w zbiorze	Opis
ENUM('wartość1', 'wartość2', ...)	65535	W kolumnie tego typu może znajdować się tylko <i>jedna</i> wartość ze zbioru wartości dopuszczalnych lub NULL
SET('wartość1', 'wartość2', ...)	64	W kolumnie tego typu może znajdować się <i>podzbiór</i> zbioru wartości dopuszczalnych lub NULL

Propozycje dalszych lektur

Więcej informacji na temat tworzenia bazy danych MySQL znajduje się w podręczniku elektronicznym, dostępnym pod adresem <http://www.mysql.com>.

W następnym rozdziale

Ponieważ znamy już metody rejestrowania użytkowników, zakładania baz danych i tworzenia tabel, możemy przejść do sposobów korzystania z bazy danych. W następnym rozdziale zostaną przedstawione metody zapisywania danych do tabel, ich modyfikacji i usuwania oraz wysyłania zapytań do bazy.